

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam
Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In
Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo
Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt IV. De earumdem pulchritudine in quatuor.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38621

C A P V T I.

De tribus invisibilibus DEI, à quibus emanant omnia, quae sunt, Potentia, Sapientia, & Benignitas.

VERBUM bonum, & vita sapiens, quae mundum fecit, contempsito mundo conspicitur. Et Verbum ipsum videri non potuit, & fecit quod videtur. Rom. 1. videntur, & videntur per id quod fecit. Invisibilitas enim ipsius à creatura mundi, per ea quae sunt intellecta conficiuntur. Trias sunt invisibilis DEI, potentia, sapientia, benignitas. Ab his tribus procedunt omnia, in his tribus consistunt omnia, & per haec tria reguntur omnia. Potentia creat, sapientia gubernat, benignitas conservat. Quae tamen tria sicut in DEO ineffabiliter unum sunt, ita in operatione omnino separari non possunt.

Potentia per benignitatem sapienter creat, sapientia per potentiam benignè gubernat, benignitas per sapientiam potenter conservat. Potentiam manifestat creaturarum immensitas, sapientiam decor, benignitatem utilitas. Immensitas creaturatum in multitudine & magnitudine; multitudine in similibus, in diversis, in permixtis; magnitudo in mole & spatio; moles in massa & ponderi; spacio est in longo & lato, & profundo & alto.

Decor creaturarum est in situ, & motu, & specie, & qualitate. Situs est in compositione & ordine: ordo est in loco, & tempore, & proprietate. Morus est quadripartitus, localis, naturalis, animalis, rationalis. Localis est ante & retro, dexterorum & sinistrorum, sursum & deorsum, & circum: naturalis est in incremento & decremento animalis est in sensibus & appetitis: rationalis est in factis & consiliiis. Species est forma visibilis, que oculo discernitur, sicut colores & figuræ corporum.

Quid Qualitas est proprietas interior, quae ceteris qualitatibus percipitur: ut melos in sono, auditu aurium; dulcor in sapore, gustu faucium; fragranzia in odore olfactu natum; lenitas in corpore, tactu manuum.

Quid Virtus creaturarum constat in grato, & apto, & commodo, & necessario. Gravum est quod placet, aptum quod convenit, commodum quod prodest, necessarium sine quo quid esse non potest.

Nunc propositas partitiones à principio repetamus, & in unoquaque divisionis genere qualiter vel ex universitate creaturarum Creatoris manifestetur potentia, vel ex decoro sapientia, vel ex utilitate benignitas, perquiramus. Et quia immensitas prima fuit in partitione, prima est debet in prosecutione.

C A P V T II.

De immensitate divinae potentiae, quam perspicimus ex creaturarum multitudine.

DILIGENTER igitur audite & considerate facere arquit im mensam potestim. De nihilo loquimur. Igitur audite & considerate facere arquit im mensam potestim. De nihilo loquimur. Quando nihil erat, facere ut aliquid esse, qualis potentia erat? Quis sensus posse est comprehendere, quae virtus sit, de nihilo etiam unum aliquid facere, quamvis exiguum. Si ergo unum aliquid, quamlibet parvum, de nihilo facere, tanquam potentia, est, ut comprehendendi non possit, quanta existimanda est potentia, tam mul-

ta facere? Quam multa? Quot sunt.

Numerus stellæ cœli, arenæ maris, pulverem terræ, gutas pluvias, pennas volucrum, squamas pilorum, pilos animalium, gramina camporum, folia sive fructus arborum, & cereorum innumerabilium innumerabilia numerus. Innumerabilia in similibus, innumerabilia in diversis, innumerabilia in permixtis. Quae sunt similia? Quæ sub eodem genere continentur, ut homo unus & alter, leo unus & alter, aquila una & altera, honoriscope una & altera: haec singula, & cetera alia, in suis generibus similia sunt. Quae sunt diversa? Quæ dissimilibus differtis informantur, ut homo & leo, leo & aquila, aquila & honoriscope: haec invicem diversa sunt. Quae sunt permixta? Omnia simul considerata.

Quomodo ergo in similibus infinita? quomodo in diversis infinita? quomodo in permixtis infinita? Audi. Homo unum genus est, sed unus homo non est; quis eos numerare potest? Leo unum genus est, sed unus leo non est; quis eos numerare potest? Aquila unum genus est, sed aquila una non est; quis eas numerare potest? Ecce in ceteris innumerabilibus innumerabilium rerum generibus, infinita rerum genera, & in singulis generibus infinita similia, simul vero omnia infinita innumerabilia.

C A P V T III.

De creaturarum magnitudine.

SED fortassis qui tota fecit, parva fecit, multa simul & magna facere non potuit; quanta tamen? Metire moles monium, tractus fluminum, spatia camporum, altitudinem cœli, profunditatem abyssi. Miraris, quia deficitis: sed melius deficitio miraris. Meditabitur de creaturarum immensitate, quasi seminarium quoddam jecimus; nunc ad contemplandam earum pulchritudinem transeamus.

C A P V T IV.

De earumdem pulchritudine in quatuor.

QUAMVIS multis ac variis modis creaturarum pulchritudo perfecta sit; quatuor tamen præcipue sunt in quibus earumdem decor constituit: hoc est, in situ, in motu, in specie, in qualitate. Quæ quidem si quis investigare sufficeret, mirabilius in eis sapientia Dei lucem inventaret. Et hoc utinam ego tam possem subtiliter perspicere, tam comprenderem enarrare, quam possum ardenter diligere! Delectat enim me, quia validè dulce & jucundum est de his rebus frequenter agere, ubi simul & ratione eruditur lensis, & huiusmodi delectatur animus, & emulacione excitatur affectus, ita ut cum Psalmista stupeamus, & admirantes clamemus: *Quam magnifica sunt opera tua Domine! omnia in sapientia fecisti & alibi Delecta- Psal. 91. sti me in factu tua, & in operibus manuum tuarum exultabo. Quam magnifica sunt opera tua Domine! nimis profunda facta sunt cogitationes tue. Vir insipiens non cognoscet, & stolidus non intelligit haec.*

Vniversus enim mundus iste sensibilius quasi quidam liber est scripus dicitur DEI, hoc est, virtute divina creatus; & singulæ creaturæ quasi figuræ sunt quædam, non humano placito inventæ, sed divino arbitrio insti tuzæ, ad manifestandam invisibilium Dei sapientiam. Quemadmodum autem illiteratus quis apertum librum videat, figuræ

ad

I. Cor. 2.

adspicit, literas non cognoscit: ita stultus & animalis homo, qui non percipit ea, que Dei sunt, in visibilibus istis creaturis fortis videt speciem, sed intus non intelligit rationem. Qui autem spirituialis est, & omnia dijudicare potest, in eo quidē quod fortis considerat pulchritudinem operis, intus cōcipit quam miranda sit sapientia Creatoris. Et ideo nemo est cui opera DEI mirabilia non sint, dum insipiens in eis solam miratur speciem, sapiens autem per id quod fortis videt, profundam rimaū divinæ sapientie cogitationem, velut si in una academiæ scriptura alter colorē formationem figurarum commendet, alter verò laudet sonum & significationem.

Bonum ergo est, assidue contemplari & admirari opera divina, sed ei qui rerum corporalium pulchritudinem in uestu novit vetere spiritualem. Nam & ideo Scriptura tantopere nos ad desideranda mirabilia DEI excitat, ut per ea quæ fortis credimus, intus ad agnitionem veritatis veniamus. Vnde Psalmista pro magno aliquo se jam & hoc fecisse commemorat, & adhuc facturum

Pſ. 142. promittit dicens: Memor fui dierum antiquorum.

Mediabor in omnibus operibus tuis, & in aduentiis tuis exercebor. Hinc est enim quod quibusdam ignorantibus Creatorem suum, & colum Deo debitum idolis exhibentibus in Isaia dicuntur:

Isaie 40, cap. 2. Quis mensus est pagillo aquas, & calos palmo pondereavit?

Quis appendit tribus digitis molam terre, & libravit in ponde re montes, & colles in stacerat? Qui sedet super gyrum terræ, & habitatores eius sicut locusta. Qui extendit velut nihilum celum, & expandit eos sicut tabernaculum. Et Psalmista iterum in quodam loco, cum argueret idolorum cultores, ait: Omnes dignitatem deuotam, Dominus autem celos fecit. Quid est ergo, puratus, quod in assertione vestre Divinitatis opera DEI ita in medium deducuntur, & dicitur, Dominus autem celos fecit; nisi quia creatura recte considerata, homini Creatorem suum ostendat?

Consideremus & nos quāta sint mirabilia DEI, & per pulchritudinem rerum conditarum, quæramus pulchrum illud pulchrorum omnium pulcherrimum, quod tam mirabile & ineffabile est, ut ad ipsum omnis pulchritudo transitoria, esti vera sit, comparabilis esse non possit. Et quia superiorius omnem pulchritudinem visibilium in quatuor constare diximus, nunc ordine per singula currentes, qualiter ex ipsis invisibilis DEI sapientia clarescat, videamus. Scio quidem quod minus erit quidquid dixerimus, sed amen dicens non est, ut ideo omnino riteam, sibi præcipue, ubi si fieri posset, maximè deceter loqui debetur.

Quatuor diximus, sicut, motum, speciem, & qualitatem. Primum ergo primi discutiamus. Situs est in compositione & ordine, id est, in compositione & dispositione Compositio duo habere debet, aptitudinem, & firmitatem; hoc est, ut componenda apræ & competenter coeant, & complicita firmiter cohærent. Laudabilis est compositionis talis. Aptitudo consideratur in quantitate & qualitate. In quantitate, ne nimis tenuia & exilia grossis & corpulentis in qualitate, ne nimis humida fiscis, nimis calida frigidis, nimis levia ponderosis, & si quia sunt talia, inordinatae conjungantur. Vide si pulchritudini divinorum operum aliquid horum desit; & si nihil deesse videris, jam a liquid habes unde, etiam in hac parte miseris.

Et primum quidem si universitatibus hujus machinam invenis, inuenies quām mirabilatione & sapientia compositione rerum omnium perfecta sit, quām apra, quām congrua, quām

decora, quām cunctis partibus suis ab solita, in qua non solum concordiam servant similia, sed etiam quæ creante potentia diversa atque repugnantia ad eis prodierunt, distante sapientia inveniant quodammodo amicitiam & federacionem convenientem. Quid repugnantius esse po sit aqua & ignis quæ in unum naturam ita DEI contemplaverit prudentia, ut non solam ad invicem commune societas vinculum non dissiperet, verum etiam naescientibus cunctis, ut subsistere possint, vitale nutritiendum subministrarent. Quid de humani corporis compage loquitur, ubi omnium membrorum juncture tantam ad invicem servant concordiam, ut nullum omnino possit inveneri membrum, cuius officium alteri non videatur praestare admiculum? Sic omnis natura se diligit, & miro quodam modo plurimis distinctum & in unum redactorum concordia unam in omnibus harmoniam facit. Aperte ergo & conveniens rerum omnium compositi.

Sed quomodo est firma? Quis non videat quis non miretur? Ecce cæli, quæ tamen sicut concludunt omnia, quomodo solidi sunt, & quæcetera fusiles desuper circumquaque oponuntur. Terra vero in medio suo pondere librata, tempore immobili perseverat, ut cetera in medio fluctuantia, hinc soliditas cælorum, illinc terra stabilitas in unum coartent & constringant, necuta legitimis terminis diffusa concordiam universitatis diluntant. Ecce quomodo per vilcas & telluras tracones intrinsecus aquarum sparsit, & fons per alveos suos in diversa deducit, intus farcentem ne dissolvatur conglomerant, & foris nefaticas arrentem rigant. Ecce quomodo in humani corporis fabricka juncturas ossium vincula nervorum ligant, & medullis intus per fistulas tibiarum diffusis, canales etiam vitalem venarum sanguinem per omne corpus deducunt, ac deinde tenebrionem carnium curis regem involvit; ut & non ossium intrinsecus corpus sustineat, & pellis manumen foris defendendo custodiat. Quis duratiam lapidum, quis soliditatem metallorum, quis nodositatem robotum, quis tenacitatem glomerum, quis cetera innumera bilia numerare possit? Ex quo claret, quām sint firma res uincula, cum singula quæcetera condita tanto nisu naturam & esse suum defendant, simul verò omnia à concordia societatis sue dissolvi omnino non queant.

C A P V T . V.

De situ & dispositione rerum in loco.

POST compositionem sequitur ut de dispositione rerum, qualis sit, consideremus. Neque enim minima fiet admiratio, si quis diligenter attendat, quod sic singulis locis, singulis temporibus, singulis rebus, divina providentia causa sua distribuit, ut in nullo penitus ordo rerum periret. Ecce calum sursum est, & terra deorum. In celo stellas & luminaria collocavit, in subjecta omnia illustrarent. In ære ventis & nobis viam fecit, ut agitationibus suis disperse, pluvias deorum funderent. In gremium telluris moles aquarum recipi justit, ut per gurgites suos hoc illicet, quod nutrit ferret pubentes, discuterent. Volucres in ære suspendit, pisces aquis immergit, terram bestiis & serpentibus, & aliorum reptilium vermiumque generibus replevit. Quasdam regiones ditavit ubertate frangum, quasdam opulen-